

Retkeilyreitit: Lestijokilaakson yläjuoksu – investointihankkeen loppuraportti

Hankenumero: 102450

Toteutusaika: 1.7.2019 – 31.12.2022

Rahoitus: Pohjanmaan ELY-keskus, Euroopan maaseuturahasto

Toteuttaja: Lestijärven kunta **Kaustisen seutukunta**, Y-tunnus: 0180774-6

Raportin laatijat: Mikko Hänninen ja Minna Kauppinen

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

kaustisenseutu.fi

Retkeilyreittien kunnostus osana seudun veto- ja pitovoiman kehittämistä

Kaustisen seutukunnan Elinvoimaohjelma sisältää neljä teemaa, joista yksi on **”Kulttuurin, luonnon ja onnellisten ihmisten seutu”**.

Visio: ”Kaustisen seutu on valovoimainen kulttuurin, luonnon ja elävän perinnön soihdunkantaja ja onnellisten ihmisten seutu. *Seudun* kulttuuri, **luonto** ja tapahtumat ovat **keskeisiä matkailun kohteita Suomessa.**”

Tavoitteet:

”Seudun kaunis, karu ja koskematon luonto on vahvassa roolissa matkailun ja vetovoiman kehittämisessä.”

”Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on tunnistettu ja hyödynnetty pito- ja vetovoiman kehittämisen mahdollisuuksina.”

Hankkeen kuvaus

Lestijokilaakson kuntien erityisvahvuus on kaunis ja vaihteleva luonto – ainutlaatuinen jokimaisema ja monipuoliset luonnonmaisemat erä- ja suoalueineen, kallioineen sekä rantaniittyineen. Lestijoen alkuosa on arvokas osa koko Keski-Pohjanmaan maakunnan luontokohteita ja luontomatkailutarjontaa. Toholammin kohdalla Lestijokilaakson kulttuurimaisema on nimetty valtioneuvoston toimesta valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Ajatus retkeilyreittien kehittämisestä paitsi matkailun tarpeisiin myös paikallisten asukkaiden virkistys- ja harrastustoimintaan on syntynyt maakunnallisen Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeen pohjalta. Maakunnallisessa hankkeessa löydettiin yhteinen tahtotila kehittää ja tuoda esiin Keski-Pohjanmaan kuntien retkeilyreittejä ja luontomatkailua. Reittejä halutaan tuoda esiin yhtenäisellä ilmeellä, mikä mahdollistaa laajemman alueen, myöhemmin mahdollisesti maakunnallisen yhteismarkkinoinnin. Samalla retkeilyreittien varustetasoa parannetaan, joko korjaamalla olemassa olevia rakenteita tai osin rakentamalla uusia, vastaamaan laadultaan ja turvallisuudeltaan nykyretkeilijän vaatimuksia.

Hankkeen kohteena ollut Lestijoen yläjuoksun alue tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet niin luontomatkailuun kuin asukkaiden virkistyskäyttöön, vapaa-ajan liikkumiseen ja luontoelämyksiin. Alue tuo mm. retkeilyreitin kalliomaisemissa sekä melonta- ja jokikalastusmahdollisuuden täydentämään lähistölle sijoittuvaa Peuranpolku-reitistön erä- ja luontomatkailua.

Yhteenveto hankkeesta

Hankkeen tavoitteena oli retkeilyreittien rakenteita korjaamalla, opasteita parantamalla ja taukopaikkojen tasoa nostamalla lisätä reittien käytettävyyttä ja turvallisuutta vastaamaan nykyretkeilijän vaatimuksia.

Tavoitteena on, että Peuranpolun pohjoisenpuoleinen osuus ja Lestijoen yläjuoksun alue muodostavat jatkossa matkailullisesti kiinnostavan kokonaisuuden, joka lisää alueen vetovoimaa. Koko Keski-Pohjanmaan kattavalla yhteismarkkinoinnilla mahdollistetaan alueen matkailualan kehittyminen niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Pitovoiman näkökulmasta retkeilyreittien kunnostuksella ja luontoharrastuksien tarjonnalla on suuri merkitys lähialueen asukkaille ja kyläläisille – se lisää sekä hyvinvointia että yhteisöllisyyttä.

Lestijoen yläjuoksun investointihanke käsitti alueen Lestijärven Niskankorvesta Toholammin Jämsään.

Investointihankkeeseen sisältyivät:

- 1) Lestijoen melontareitin, väistöpolkujen ja taukopaikkojen kunnostukset sekä opasteet ja viitoitukset välillä Niskankorpi – Hirvikoski
- 2) retkeilyreitin kunnostus välillä Niskankorventie – Jatkonkoski
- 3) retkeilyreitin kunnostus Toholammin Iso-Hongistonjärven alueella sisältäen reitin Ristinpolun muistomerkillä
- 4) retkeilyreitin ja taukopaikkojen kunnostus sekä opasteet ja viitoitukset Toholammin Jämsänkallion ja Kotojärven alueella.

Yhteenvedo hankkeesta

Hanke on toteutunut hankesuunnitelman mukaisesti ja myös jatkoajalle suunnitellut toimenpiteet on saatu toteutettua. Kunnostushanke on sisältänyt melontareitin raivausta, polkujen kunnostusta, pitkospuiden rakentamista ja uusimista, ojan ylityspaikkojen kunnostamista, taukopaikkojen rakenteiden kunnostamista, tulisijojen uusimista sekä reittikarttojen, opasteiden ja infokylttien lisäämistä. Lisäksi joidenkin taukopaikkojen tasoa on nostettu mm. laavu, puuliiteri, kuivakäymälä. Pitkoksia rakennettiin hankkeessa yhteensä 4 052 metriä. Opasteiden asennuksia jäi osin toteutettavaksi seutukunnan omana työnä keväälle 2023, kun keliolosuhteet sen sallivat.

Tarkemmat kunnostustoimenpiteet jäljempänä kohteittain.

Hankkeesta on tiedotettu Kaustisen seutukunnan kotisivulla. Korjaus- ja rakennustöiden edetessä on informoitu kylien yhdistyksiä ja yhteyshenkilöitä. Toholammin ja Lestijärven kunnan kotisivuilla on ollut hankkeen toteuttamisesta infoa, joilla vaeltajia ja matkailupalveluyrityksiä on tiedotettu mahdollisista haitoista hankkeen keston aikana. Perhonjokilaakso- ja Lestijoki-lehdissä sekä valtakunnallisissa Matkailu ja vaelluslehdessä sekä Iltasanomien Matkailuliitteessä on esitelty reitistöä, luontoa ja alueen matkailupalveluja ja hankkeen rahoittajaa. Kiinteisiin rakennelmiin on asennettu rahoittajan logo.

Työpäällikkö on vastannut rakentamiseen liittyvä urakoitsijoiden työn johtamisesta ja valvonnasta sekä toiminut yhteishenkilönä hallinnoijan suuntaan. Hallinnoinnin ja työnjohdon kustannuksista on vastannut Lestijärven ja Toholammin kunnat.

Tavoitteet

Ylemmän tason tavoitteet, joihin hanke osaltaan vastannut:

- 1) Nostaa Lestijoen yläjuoksun retkeily- ja melontareitit osaksi maakunnan luontomatkailun kokonaisuutta ja samalla myös täydentämään lähistöllä sijaitsevan Peuranpolun tarjontaa. Yhteismarkkinoinnilla mahdollistetaan reittien käytön lisääminen, alueen luontomatkailun kehittyminen ja uusien matkailupalvelujen syntyminen.
- 2) Mahdollistaa alueen virkistys- ja hyvinvointipalveluiden kehittyminen ja sen myötä lisätä maaseudun elinvoimaisuutta, veto- ja pitovoimaa.
- 3) Lisätä alueen kiinnostavuutta niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin

Hankkeella saavutetut tavoitteet:

- 1) Kehitetty Lestijoen yläjuoksun alueen retkeilyreitistön infraa ja saavutettavuutta.
- 2) Lisätty alueen asukkaiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä monipuolistamalla luontoharrastusmahdollisuuksia ja lisäämällä turvallisia reittejä lähiluonnossa liikkumiseen.
- 3) Lisätty alueen kuntien välistä sekä kuntien ja muiden toimijoiden (ml. kolmassektori) välistä yhteistyötä

Hankkeen toteutuksen suunnittelua tehty yhteistyössä alueella toimivien yhdistysten kanssa. Toteutuksen aikana nousi esille myös yhteistyö koulujen kanssa hyödyntää turvallista reitistöä ja monipuolista luontoa lasten luontoelämysten, virkistyskalastuksen ja biologian opetuksen käytännön työympäristönä.

Melontareitti Niskankorvesta Hirvikoskelle, toimenpiteet:

- Melontareitin raivaus vuosittain hankkeen toteutusaikana; maisemahoidollinen raivaus, esteiden ja kaatuneen puusto poisto siltä osin kun vaaraksi melojille
- Väistöpolkujen raivaus koskien kohdalta
- Melontareitin merkitseminen mm. vaaralliset kohdat, rantautuminen, väistöpolut
- Rantautumislaiturin rakentaminen Kanasaaren taukopaikan kohdalle
- Pitkoksien rakentaminen joelta Kanasaaren taukopaikalle
- Kanasaaren kodan kunnostus
- Murennuskosken pitkosten rakentaminen
- Murennuskosken taukopaikan rakenteiden kunnostus
- Raivion taukopaikan rakenteiden kunnostus
- Puuliiteriin sahapukki ja tarvikkeet
- Murennuskoksen ja Raivion tulipaikkojen kunnostus ja varustaminen teräsrakenteisella keitto-/grillivarustuksella, pöytä ja penkit
- Opasteet, infokyltit, viitoitus

Jatkonkoski, toimenpiteet:

- Pitkoksien uusiminen
Niskankorventieltä Jatkonkosken
taukopaikalle
- Laiturin rakentaminen rantautumista
varten
- Pitkokset taukopaikan rakenteiden
välille
- Köysien asennus rantautumisen
helpottamiseksi
- Kodan kunnostus
- Tulipaikan kunnostus ja varustaminen
teräsrakenteisella keitto-
/grillivarustuksella
- Sillankaiteiden rakentaminen
- Opasteet, infokyltit

Hongisto, toimenpiteet:

- Pitkosten ja ojien ylitysten rakentaminen
- Reitistön raivaus
- Penkkien, kaiteiden ym. rakennelmien teko
- Pitkosten uusiminen Ristinpolun muistomerkillle
- Opasteet, infokyltit, viitoitus

Jämsänkallion ja Kotojärven alue, toimenpiteet:

- Laavun rakentaminen Jämsänkalliolle
- Puulato-käymälä –rakennuksen rakentaminen Jämsänkalliolle
- Portaiden rakentaminen Jämsänkalliolle
- Uuden nuotiopaikan rakentaminen Jämsänkalliolle
- Nuotiopaikan kunnostaminen
- Opasteet, infokyltit, viitoitus
- Pikoksien rakentaminen Kotojärven ympärille
- Levähdyspenkkien rakentaminen polun varteen
- Siltojen asentaminen ojien ylityspaikoille

Aikataulu, resurssit ja toteutuksen organisaatio

- Hankkeen alkuperäinen toteutusaika oli 1.7.2019-30.4.2022, mutta hankkeen toteutukselle saatiin jatkoaikaa 31.12.2022 asti
- Hankkeen toteutus aloitettiin rakennustarvikkeiden ja töiden kilpailutuksella. Tavarahankinnat tehtiin keväällä 2020, mikä aiheutti tarpeen puutavaran varastoinnille sekä myöhemmin kunnostustöiden edetessä rekkakuljetukset varastosta kohteiden lähistölle
- Syksyllä 2020 tehtiin maastomerkinnot tulevan talven puutavarakuljetuksia varten. Kuljetukset kohteisiin tuli toteuttaa talvikelin aikaan.
- Varsinaiset kunnostustyöt aloitettiin Jämsänkallion ja Kotojärven alueesta, joka toteutettiin pääosin kevään ja kesän 2020 aikana
- Syksyllä 2020 aloitettiin Jatkonkosken kohteen rakentaminen pitkoksilla ja jatkettiin kesällä 2021
- Hongiston rakennus- ja kunnostustyöt toteutettiin pääasiassa kesällä ja syksyllä 2021
- Melontareitin raivaus toteutettiin vuosittain – vuonna 2021 jopa kaksi kertaa myrskytuhojen takia
- Vuonna 2022 toteutettiin jatkoajalle suunnitellut toimenpiteet, esim. lisäpitkosten rakentaminen, melontareitin taukopaikkojen kunnostus ja Ristipolun pitkokset sekä vanhojen kyllästeiden kuljetus maastosta
- Kunnostus- ja rakennustyöt toteutettiin kustannusarvion mukaisesti ostopalveluna
- Hankkeen toteuttajana toimi Kaustisen seutukunta (Lestijärven kunta)
- Kunnostustöiden suunnittelusta, työnjohdosta ja seurannasta vastasi Kaustisen seutukunnan työpäällikkö Mikko Hänninen ja hankkeen hallinnoinnista Kaustisen seutukunnan hallintopäällikkö Minna Kauppinen. Näistä kustannuksista vastasivat Lestijärven ja Toholammin kunnat.

Kustannukset ja rahoitus

Kustannukset 1.7.2019 – 31.12.2022		Kustannusarvio 2019-2022	Maksettu 2019-2020	Maksettu 2021	Maksettu 2022	MAKSETTU YHTEENSÄ	Jäljellä	Tot %
Rakentaminen		158 005,00	89 763,80	20 499,47	38 381,40	148 644,67	9 360,33	94
Yhteensä		158 005,00	89 763,80	20 499,47	38 381,40	148 644,67	9 360,33	94

Rahoitus 1.7.2019- 31.12.2022		Myönnetty 2019 -2022	Saatu 2019	Saatu 2020	Saatu 2021	Saatu 2022 (haetaan)	SAATU YHTEENSÄ	SAAMATTA
EMR Pohjanmaan ELY	70 %	110 603,50		62 834,66	13 328,43	(27 888,18)	76 163,09	34 440,41
Kunnat	30 %	47 401,50	60,00	26 869,14	6 149,84	11 514,42	44 593,40	2 808,10
Lestijärvi		8 558,22	10,83	4 850,98	1 110,05	2 032,33	8 004,19	554,03
Toholampi		38 843,28	49,17	22 018,16	5 039,79	9 482,09	36 589,22	2 254,06
Tilapäisrahoitus			0,00	0,00	1 021,20	26 866,98	27 888,18	-27 888,18
Yhteensä	100 %	158 005,00	60,00	89 703,80	20 499,47	38 381,40	148 644,67	9 360,33

Raportointi ja seuranta sekä toteutusolelutukset ja -riskit

- Hankkeen toteutuksesta on raportoitu päärahoittajalle maksatuskausittain ja lähetetty seurantaindikaattorit vuosittain
- Hankkeesta on laadittu puolivuositain raportti hallinnoijan ohjeistuksen mukaisesti
- Hankkeen jatkoaika mahdollisti lisätyöt ja rakentamisen, jotka voitiin sisällyttää alkuperäiseen kustannusarvioon. Näin myös puutavarahankinnat saatiin hyödynnettyä kokonaisuudessaan.
- Maastossa rakentaminen ja rakennustarvikkeiden kuljettaminen neljän vuodenajan sää- ja keliolosuhteet sekä luontoarvot huomioiden ovat toteuttajan kannalta riskitekijä hankkeelle annetun toteutusajan puitteissa.

Yhteistyö

Rahoittajat:

- Pohjanmaan ELY-keskus
- Lestijärven kunta
- Toholammin kunta

Urakoitsijat:

- Seppo Kulju Tmi, Toholampi
- Aalto Haitek, Toholampi
- Hannu Latvakoski Oy, Perho
- Pohjanmaan Monitoimi, Kannus
- Arctosmedia Oy, Kaustinen

Muut yhteistyökumppanit:

- Metsähallitus, Oulu. Virkistyskäytön erityisasiantuntija tiimi
- Yhteistyö ja tiedonvaihto Lestijokilaakson yläjuoksun - hankkeen valmistelussa mukana olleiden yhdistysten ja yksityisten maanomistajien kanssa.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Lestijärvi

TOHOLAMPI

Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tavoitteet savutettiin. Infraa parantamalla on lisätty reittien määrää ja pituutta, ja niiden saavutettavuus ja turvallisuus ovat parantuneet. Pitkoksia rakennettiin yhteensä 4.052 metriä ja reitistöä raivattiin ja kunnostettiin kymmenien kilometrien matkalta.

Tietoisuus reitistöistä on lisääntynyt. Esimerkiksi Jämsänkallion luontoreitin kävijämäärä on moninkertaistunut kunnostuksen jälkeen ja retkeilijät eivät ole pelkästään toholampilaisia, vaan joukossa on paljon myös ulkopaikkauntalaisia. Lestijokilaakson yläjuoksun kunnostetut reitistöt tarjoavat monipuolisia luontoelämyksiä alueen asukkaille ja matkailijoille sekä vaelluksesta kiinnostuneille ryhmille ja yksittäisille henkilöille. Reitit ovat helppokulkuisia ja soveltuvat hyvin myös lapsiperheille.

Rakennetut reitistöt mahdollistavat omalla alueellaan toimiville yhdistyksille toimintakentän yhteisöllisen tekemisen kehittämiseen ja kuntalaisten vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksien monipuolistamiseen. Kohteita markkinoidaan myös koulujen opintosuunnitelmien kautta hyödynnettäväksi.

Hankkeella mahdollistettiin matkailullisesti kiinnostavan alueen muodostumisen, mikä edistää uusien matkailu- ja hyvinvointipalveluiden syntymistä. Kysyntää palveluille on syntynyt jo mm. suosittuna ryhmien retkikohteena ja tyky-toimintana. Tämä osaltaan lisää alueen elinvoimaisuutta.

Kohteilla on merkittävä vaikutus tarjontaan luontopolkujen päivämatkailussa ja tämä tukee myös Peuranpolun markkinointia E6 vaellusreitillä.

Tulokset ja vaikutukset

Kohteista tullut suosittuja päiväretkikohteita myös ryhmille.

Kuvissa mm. 150 hlön ryhmä viettämässä ulkoilupäivää sekä kaksi eri työporukkaa viettämässä tyky-päivää

Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Jatkossa kunnat vastaavat taukopaikkojen huollosta esim. yhteistyössä paikallisten yhdistysten kanssa.

Retkeilyreittien yhteismarkkinoinnin kehittäminen yhdessä maakunnan toimijoiden ja kuntien kanssa.

Matkailukohteiden historian ja tapahtumien sekä luontokohteiden tarinallistaminen. Reitistölle näistä kuva, taulut, kirjallisuus jne., myös digitaalisia kanavia hyödyntäen. Mm. Jämsänkallion Hyi-halkeaman (pirunluola) isonvihan aikaisten tapahtumien kuvaus ja piilopaikan merkitys kylien asukkaille.

Selvitettävä hankerahoitusmahdollisuus esim. Leader -ohjelmista.

Kotojärven ranta-alue on ollut agraarikulttuurissa merkittävä yhteisniittyalue, johon tulisi palauttaa aikakaudelle tyypillinen lato tai latoja. Työmenetelmien kirjallinen tallentaminen ja tarvittavien maataloustyökalujen museointi.